

Onderwijs volgen waar en wanneer jij wilt. Precies die vakken volgen waarin jij geïnteresseerd bent. Colleges eindeloos terugkijken en de beste docenten uit de wereld naar jouw laptop halen. De mogelijkheden van online leren lijken eindeloos. Op het eerste gezicht althans. Want hoe behoud je een rode draad in een bij elkaar geraapt vakkenpakket? Wat is de waarde van een diploma? En ontbreekt er niet een gevoel van community? In dit essay wordt uiteengezet wat voor studenten de voor- en nadelen zijn van online onderwijs en wordt antwoord gegeven op de vragen welke behoeften de toekomstige student heeft op het gebied van digitalisering in het hoger onderwijs en op welke manier digitaal onderwijs van toegevoegde waarde is voor de student?

Van begin af aan werd het opnemen van colleges als groot succes beschouwd door studenten. Je hoefde niet meer vroeg je bed uit om om 9 uur in de collegezaal te zitten en op werk hoefde je je beschikbaarheid niet meer af te laten hangen van je lesrooster. Voortaan kon je alles terugkijken wanneer het jou uitkwam. Begrijp je iets niet? Je spoelt het terug en vertraagt de afspeelsnelheid. Appeltje eitje? Je zet de snelheid op 2.0 en doet de afwas terwijl je luistert. Het online plaatsen van de andere cursusonderdelen verhoogt de flexibiliteit van studeren, wat goed van pas komt in de turbulente levens van studenten.

Op universiteiten over de hele wereld worden MOOC's en SPOC's ontwikkeld: online cursussen die respectievelijk "massive open" of "small private" van aard zijn. Voor ieder vakgebied is er wel een MOOC of SPOC te vinden en binnen bepaalde takken van sport groeien ze als kool uit de grond. Topuniversiteiten als Stanford, Harvard en MIT zijn zeer actief en vallen binnen het rijtje met koplopers als het om de productie van MOOC's gaat. Voor studenten zou het fantastisch zijn om van toponderwijzers van deze toonaangevende universiteiten onderwijs te kunnen volgen.

Een ander voordeel van online leren is dat er – zoals zojuist genoemd – heel veel online cursussen bestaan en dat er steeds meer bijkomen. Dit betekent dat studenten onderwijs kunnen volgen over nagenoeg ieder onderwerp en dat ze overal de kennis vandaan kunnen halen die ze zoeken. Je bent niet meer afhankelijk van de vakken die jouw universiteit aanbiedt, of de onderwijsinstelling(en) waar jouw universiteit een samenwerkingsovereenkomst mee heeft. Je kunt zelf precies het accent leggen op jouw opleiding waar je dat graag zou willen.

Dit klinkt fantastisch. Er zitten echter ook haken en ogen aan de wereld van online learning. Stel dat je inderdaad zelf allemaal online vakken bij elkaar zoekt en daarmee je eigen onderwijsprogramma samenstelt. Hoe kun je er dan voor zorgen dat er nog wel samenhang bestaat binnen je opleiding? De leercurve die in een vaststaand curriculum gewaarborgd is, komt op losse schroeven te staan. En wat zegt een diploma nog als jij in verschillende vakgebieden bij verschillende universiteiten cursussen hebt gevolgd? Waarin ben je precies opgeleid? Wat is de kwaliteit van die verschillende

cursussen bij elkaar? Bovendien zouden studenten constant keuzes moeten maken over de cursussen die ze wel of niet zouden volgen. In een levensfase waarin onduidelijkheid en onzekerheid een prominente plaats innemen, is het niet vervelend dat je je niet ook nog eens druk hoeft te maken over de volledige samenstelling van je opleiding. Het kiezen van een opleiding zelf is voor velen al een opgave op zich.

Naast de dreiging van een gebrek aan samenhang en een overvloed aan keuzes, is ook een belangrijk nadeel van online leren dat het onpersoonlijk is. Ook al wordt er geprobeerd een online community te creëren en wordt er getracht zoveel mogelijk interactie plaats te laten vinden, studenten zien en spreken hun “klasgenoten” en docent niet. Ze komen elkaar niet tegen op de campus en kunnen niet met een kop koffie discussiëren over wat er nou precies bedoeld wordt in dat ene artikel. Waar studenten een aantal jaar geleden steeds minder binnen de muren van de onderwijsinstellingen te vinden waren, vindt er sinds enige tijd juist een tegenovergestelde ontwikkeling plaats. Studenten komen niet meer alleen voor hun colleges naar de campus. Ze studeren er, schrijven er hun papers, bereiden zich voor op hun tentamens en doen dit alles in het gezelschap van hun medestudenten. Online leren kan geen gelijkwaardig substituut bieden voor deze fysieke en sociale functie.

Dus wat nu? Wegen de nadelen zwaarder dan de voordelen of andersom? Er zijn ook tussenmogelijkheden denkbaar die het beste aansluiten bij de wensen van de student. Een vorm van online leren die al met enige regelmaat binnen het hoger onderwijs wordt toegepast, betreft het zogenaamde “blended learning”. Bij deze onderwijsvorm wordt online en offline leren gecombineerd. Studenten bereiden zich voor op de les door kennisclips te kijken, stukken te lezen en opdrachten te maken. In de les zelf gaan ze actief aan de slag met de lesstof: er wordt ingezoomd op de verstrekte informatie uit de kennisclips, opdrachten worden besproken en er vindt discussie plaats. Studenten kunnen de collegevoorbereiding doen op het moment dat het hen uitkomt en in hun eigen tempo en behouden tegelijkertijd het contact met hun docent en medestudenten.

Een andere manier waarop online onderwijs kan worden ingezet, is als mogelijkheid binnen de vrijekeuzeruimte. Studenten kunnen nu kiezen voor een stage, een minor of een zelf samengesteld vakkenpakket dat goedgekeurd moet worden door de examencommissie. Deze drie opties kunnen al dan niet plaatsvinden in het buitenland of aan een andere onderwijsinstelling in Nederland. Stel nu dat studenten er ook voor kunnen kiezen om hun vrijekeuzeruimte geheel of deels op te vullen met MOOC's of SPOC's. Op deze manier zou een student een eigen stempel kunnen drukken op zijn/haar leerpad, precies waar de vrijekeuzeruimte voor is bedoeld. Sommige bachelor- en masteropleidingen bieden (naast de vrijekeuzeruimte in de bachelor) studenten aparte keuzevakken aan, als onderdeel van het curriculum. Ook op die plaatsen zou het volgen van online

onderwijs als keuze aangeboden kunnen worden. Studenten behouden dan een vaststaand kader, maar kunnen op een aantal plekken zelf accenten leggen waarmee ze kunnen putten uit het potentieel dat de gehele academische wereld hen biedt. Uiteraard zou de examencommissie moeten instemmen met de voorstellen, maar de mogelijkheden zijn er.

Een andere nuttige toepassing van digitaal onderwijs, betreft de schakelprogramma's. Wanneer een student een bacheloropleiding heeft afgerond in een richting die verschilt van wat hij/zij wil doen in de master, dient hij/zij een pre-master te doen: een schakelprogramma waarin de belangrijkste begrippen en technieken worden bijgebracht die een student nodig heeft voor de gewenste opleiding. Zo'n pre-master is bij veel studies niet een heel jaar aan punten waard en studenten kunnen soms voor een gedeelte van de pre-master een vrijstelling krijgen. Het kost studenten echter vaak een heel jaar, omdat ze de pre-master nog niet hebben afgerond wanneer hun gewenste masteropleiding van start gaat. Online leren zou hier een uitkomst bieden. Studenten kunnen dan al aan hun schakelprogramma beginnen terwijl ze bijvoorbeeld bezig zijn met het afronden van hun bachelor, wanneer ze aan het werk zijn voor hun stage of wanneer ze in het buitenland zijn in hun tussenjaar. Vervolgens zijn ze volledig klaargestoomd voor hun master, zonder daar een jaar aan verloren te hebben.

Het volgen van een MOOC of SPOC kan ook goed van pas komen als matchingactiviteit. Om erachter te komen of een opleiding wel echt bij je past, doe je een online cursus over een thema binnen dat vakgebied. Vind je het leuk en gaat het goed, dan weet je zeker dat je een goede keuze maakt.

Digitaal onderwijs heeft een hoop te bieden, maar er kleven ook grote nadelen aan. Momenteel is het volledig vervangen van de huidige inrichting van het hoger onderwijs naar online leren via MOOC's en SPOC's geen reële optie. Wél kan online onderwijs op andere manieren worden toegepast om de behoeften van studenten tegemoet te komen. Flexibiliteit binnen enige structuur: dat is waar studenten behoefte aan hebben en wat digitaal onderwijs kan bieden!

Marlou Grobben

Student Universiteit Leiden